

Ayhan Yüksel, *BİR AİLE TARİHİ: GÖRELELİ MÜFTÜ DUDUZÂDE HÜSEYİN MÜŞTAK EFENDİ (1871-1931) VE AİLESİ*, Serander Yayınları, İstanbul, 2012, 16.2x23 cm, XX+322 s.

*Mustafa BAKIRCI**

Yakın zamanlara kadar Giresun yöresinin daha ‘dün’ sayılabilecek bir asır öncesi geçmişine ait bile tarihi, kültürel, sosyolojik bilgi, belge ve araştırmalara sahip değildik. Başta Prof. Dr. M. Feridun Emecen, Ayhan Yüksel ve Mehmet Fatsa gibi, şükran ve minnet duygularımızı fazlasıyla hak eden araştırmacılar olmak üzere bölgeyle ilgili yapılan çalışmalar ve sempozyumlar hiç şüphesiz bölgenin sosyo-kültürel geçmişine yönelik bilgi ve ilginin artmasında önemli rol oynadı.¹

* Yrd. Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, ARTVİN.

¹ Sosyal bilimler alanında Giresun yöresiyle ilgili yayınlanmış çalışmaların bazıları şunlardır: *Giresun Tarihi Sempozyumu (24-25 Mayıs 1996)*, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 1997; *Giresun Kültür Sempozyumu (30-31 Mayıs 1998)*, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 1998; Sadık Sarısamam, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1930) Giresun (Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Hayat)*, Giresun Belediyesi Yayınları, İstanbul, 1999; *Yeşilgiresun Gazetesine Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun (Sempozyum Bildirileri)* : Hasan Öğütçü Armağanı (Editör: Ali Çelik), Giresun, 2003; Ayhan Yüksel, *Tirebolu Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1788- 1858)*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2003; Ayhan Yüksel, *Sicilli Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Tirebolulu Memurlar*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2004; Prof. Dr. Feridun M. Emecen, *Bulancağ-Piraziz*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2005; Ayhan Yüksel, *Tirebolu'dan Simalar (Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Değerlerimiz)*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2005; Ayhan Yüksel, *Giresun Tarihi Yazıları*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2007; Ayhan Yüksel, *Tirebolu Kazası Nikâh Kayıtları (1861- 1906)*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2008; Mehmet Fatsa, *Giresun Yöresinde Osmanlı Vakıfları ve Vakıf Eserler (Dini - İlmi Hayat ve Sosyal Kurumlar)*, Giresun Belediyesi Yayınları, Giresun, 2008; Ayhan Yüksel, *Tirebolu Tarih- Kültür- Spor Yazıları*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul, 2008; Ayhan Yüksel, *Doğu Karadeniz Araştırmaları*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2009; *Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu (09-11 Ekim 2008)*, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara, 2009 (2 Cilt); Mehmet Fatsa, *XV ve XVI. Yüzyıllarda Giresun (Sosyal*

Bahsi geçen araştırmacılardan, Doğu Karadeniz Bölgesi ve özellikle de Giresun ili, Tirebolu, Görele ilçelerini merkeze alan çalışmalarıyla tanıdığımız değerli araştırmacı Ayhan Yüksel'in, "Bir Aile Tarihi: Göreleli Müftü Duduzâde Hüseyin Müştak Efendi (1871-1931) ve Ailesi" isimli eseri, bölgeyle ilgili değerli araştırmaları yayımlayan Serander Yayınevi tarafından güzel bir baskıyla ilim ve kültür dünyamıza kazandırıldı.

Ayhan Yüksel'in de 'önsözde' belirttiği üzere gün geçtikçe 'yerel tarihe', 'aile tarihine' ve 'şecere/soyağacı' çalışmaları çoğalmakla birlikte bu tür çalışmaların bu güne kadar akademisyen ve araştırmacıların ilgilerinden mahrum kaldıkları aşikârdır. Bu açıdan Ayhan Yüksel'in bu eseri 'aile tarihine' yönelik hem yeni çalışmaları teşvik edici, hem de bu alanda araştırma yapacaklar için nitelikli bir araştırma örneği sunması açımdan oldukça önemlidir.

Baş kısmında Müştak Efendi'nin torunlarından Müştak Tuncer Karakadioğlu ve Prof. Dr. Demet Ulusoy Binan'ın sunuş yazılarının yer aldığı eserin giriş yazısında esere kaynaklık eden esas metnin, Göreleli Duduzâde Hüseyin Müştak Efendi tarafından kaleme alınan basılmamış risale/kitapçık olduğu bilgisi yer almaktadır. Bir aile tarihi çalışması niteliğinde olan bu risale, Duduzâde Hüseyin Müştak Efendi tarafından 1911 yılında yazılmaya başlanmış, ancak 1928 yılında tamamlanabilmiştir. Şecereyi de içeren Duduoğlu ailesinin bir 'sülale-namesi' niteliğinde olan 83 sayfalık risale, ailenin yerleşim tarihi, evlenmeleri, Görele kasabasında ve Terzi Ali köyündeki önemli olayları ve siyasi gelişmeleri, bazı ulema ve ricalin faaliyetleri gibi konuları muhtevidir (s. 1,2).

Duduoğlu ailesinin menşesine ait bilgilerinin yer aldığı birinci bölümde, ailenin 1635 tarihinde Erzincan, Gümüşhane yöresi olabileceği tahminlerinin yer aldığı Kürdistan tarafından Ali ve Hüseyin isimlerinde iki kardeş olarak Görele'ye geldikleri ifade edilmektedir. Bu iki kardeşin birisi bazen Tûtî imlası ile bazen Dudu imlası ile yazılan Tûtî/Duduoğlu ailesinin atalarıdır.

Duduzâde Hüseyin Müştak Efendi'nin yaşadığı dönemde Görele ve köylerinin sosyo-kültürel, siyasi ve ekonomik hayatına dair oldukça kıymetli bilgilerin yer aldığı bu bölümün sonunda sülale içerisinde yetişen birçok önemli isme yer verilerek, sülale fertlerinin Soyadı Kanunu'ndan sonra Dudu, Karakadioğlu, Hocaoğlu ve Hacıömeroğlu soyadlarını aldıkları ifade edilmektedir.

ve *Ekonomik Hayat*), Giresun İl özel İdaresi Kültür Serisi, Ankara, 2010; Mevlüt Kaya, *Çepniler & Tarihi Serüveni ve Giresun- Espiye Yöresinin Kültür Kökenleri*, Toğan Yayıncılık, İstanbul, 2011; Osman Fikret Topallı/Veysel Usta, *Müdafaa-i Hukuk ve İstiklal Harbi Tarihinde Giresun*, Serander Yayınları, Trabzon, 2011.

Eserin ikinci bölümünde ‘Aileden Simalar’ başlığı altında Duduoğlu ailesinden Ömer Ağa, Hacı Mustafa Ağa, Kara Hasan Ağa, Hacı Hüseyin Efendi başta olmak üzere birçok isme yer verilmekte; bu kişilerin evlilikleri, eşleri, çocuklarına ait bilgilerin yanında fiziki, karakteristik, psikolojik durumlarından terekelerine varıncaya kadar oldukça ayrıntılı bilgi de bu bölümde yer almaktadır (s. 13-90). İkinci bölümün son kısmında ise Hacı Mehmet Efendi’nin oğlu Hüseyin Müştak Efendi’nin hayatına dair ayrıntılı bilgiler verilmektedir (s. 91-144).

12 Şubat 1871 yılında Görele’nin Çarşı Mahallesi’nde dünyaya gelen Hüseyin Müştak Efendi’ye ‘Müştak’ takma adını kimin, ne zaman verdiği bilinmemektedir. Bir diğer lâkabı olan ‘hâfız’ ise Kur’ân’ı ezberlemiş olmasındandır. Hüseyin Müştak Efendi Görele’deki Sıbyan Mektebi’nde Tokatlı Hâfız Ömer Efendi’den ilk temel dini bilgilerini öğrenmiş, tahsiline Rüşdiye Mektebi’nde devam etmiştir. Dada sonra kişiliğin oluşmasında ve yetişmesinde önemli etkisi olan babası Hacı Mehmet Efendi’den dilbilgisi, Çolakzâde Bilâl Efendi’den mantık okumuştur. 1890 yılının sonunda tahsil için İstanbul’a giden Hüseyin Müştak Efendi Bayezid Medresesi’nde reisü’ulema Mehmed Galib b. Kadı Mehmed Emin, İbrahim el-Esri, İsmail Konevî Efendiler’le dersiam Çarşambalı Hacı Ahmed Hamdi Efendi’den belâgat, mantık, kelâm, tefsir, hadis, fıkıh gibi ilimler tahsil etmiş ve 1894 yılında icazetname almıştır. Medrese tahsilinin yanında özel hocalardan Farsça ve biraz da Fransızca öğrenmiştir (s. 91, 92).

Hüseyin Müştak Efendi 28 yaşında iken babasının vefatından sonra boş kalan Çarşı Mahallesi’ndeki Cami’-i Cedîd yakınındaki Medrese-i Atika’nın boş kalan müderrisliğinin kendi uhdesine verilmesi için talepte bulunmuş ve 21 Mayıs 1902 yılında müderris olarak göreve başlamıştır. Hüseyin Müştak Efendi’nin kaza müftüsü olarak atanması ise, İbrahim Efendi’nin istifası üzerine, Şeyhülislam Halidefendizâde Mehmed Cemâleddin Efendi’nin oluruyla gerçekleşmiştir (s. 93-95).

Hüseyin Müştak Efendi 6 Eylül 1905 tarihinde başladığı müftülük görevinden 19 Mart 1913 tarihinde kendi isteğiyle istifa etmiştir. Rus işgali esnasında en önde mücadele eden Hüseyin Müştak Efendi, Milli Mücadele’den sonra 1923 yılında toplanan İzmir İktisat Kongresi’ne Görele’den delege olarak katılmıştır (s. 94-99).

18 Mayıs 1931 tarihinde vefat etmiş olan Hüseyin Müştak Efendi’nin mezarı Görele’de aile kabristanlığındadır (s. 127, 128).

Kitabın üçüncü bölümünde ise Duduoğulları’nın anne tarafından

akrabaları olan Sinirlioğulları'na ait bilgiler yer almaktadır (s. 145-149).

Kitabın dördüncü bölümü ise, eserin ortaya çıkmasında esas unsur olan Hüseyin Müştak Efendi tarafından 1911-1928 yılları arasında kaleme alınmış olan Duduzâde Aile Tarihi'nin çeviri yazısı bulunmaktadır (s. 153-223). Çeviri yazının paragraf başlarında ise Osmanlıca aslı metne ait varak numaraları köşeli parantez içerisinde gösterilmiştir.

Kitabın 'Ekler' kısmında ise Duduoğlu ailesine ve Hüseyin Müştak Efendi'ye ait birçok belge yer almakta, Osmanlıca belgelere ve yine Hüseyin Müştak Efendi'ye ve aileye yönelik birçok fotoğrafa da yer verilmektedir (s. 231-298).

Görelle sosyal tarihi içinde önemli bir konuma sahip olan Duduoğlu ailesine yönelik Hüseyin Müştak Efendi'nin kaleme aldığı risaleye binaen hazırlanan bu eser aynı zamanda yöreye ait çok kıymetli bilgilerle birlikte aile tarihi, şecere/soyağacı çalışmaları yapacaklar için çok kıymetli bir numune niteliğindedir.